

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

Գ. ՄԱՐԿԻՆՍԻ
Գ. ՄԱՐԿԻՆՍԻ

ԲԱՄԲԱԿԻ

ՎՆԱՍԱՏՈՒՆԵՐԸ

ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

ՅԵՎ ՊԱՅԲԱՐ ՆՐԱՆՑ ԴԵՄ

ՊԵՏՐՈՍ—1930—ՅԵՐԵՎԱՆ

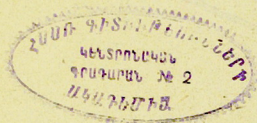
632 : 633.51 (47.925)

Ս
Lmuy.

633.51:632 (47.925)

**ԲԱՄԲԱԿԻ ՎՆԱՍԱՏՈՒՆԵՐԸ
ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ
ՅԵՎ ՊԱՅՔԱՐ ՆՐԱՆՑ ԴԵՄ**

A 4298

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ

ՅԵՐԵՎԱՆ—1980

Հրատ. № 1186

ՊԵՏՐԶԱՏԻ ՅԵՐԿՐՈՐԴ ՏՊԱՐԱՆ ՅԵՐԵՎԱՆՈՒՄ

Գրառեպլ. № 3032 (բ.) Պատվ. № 183 Տիրաժ 5000

ԻՆՉՈՒՒ ՅԵ ԱՆՀՐԱԺԵԾՑ ՊԱՅԳԱՐԵԼ ՎՆԱՍԱ- ՏՈՒՆԵՐԻ ԴԵՄ

Պայքարը վնասատուների դեմ՝
պայքարեք բեռնափոխարան բարձ-
րացման համար:

Վնասատուների հասցրած վնասը Հայաս-
տանի բամբակագործությանը տարեկան հա-
նում ե հարյուր հազարավոր ուղբլիների, և
նրանց դեմ պայքարի կազմակերպումն ունի
մեծ նշանակություն վոչ միայն ամեն մի ան-
հատ տնտեսության, այլ և մեր ամբողջ ժողո-
վրդա-տնտեսության համար:

Պայքարի հաջող կազմակերպումը պահան-
ջում ե կոլլեկտիվ աշխատանք:

Վոչ մի կոպեկի արժեք չունի պայքարը,
լեթե այն տարվում ե ցիրուցան, անհատ
տնտեսությունների կողմից, վորոպիտե լեթե
հարևան արտերից մեկում տարվում ե պայքար,
խսկ մյուսում վոչ, ապա վերջինից վնասատուն
հեշտությամբ կարող ե նորից անցնել այն դաշ-
տը, վորտեղ պայքարը կազմակերպված եր:

Վնասատուներին վոչնչացնելու համար հարկավոր ե կոլեկտիվ, համառ աշխատանք: Կոլեկտիվ տնտեսութիւնների կազմակերպումը կհետացնի վնասատուների դեմ պայքարի կազմակերպման գործը:

Բամբակի ֆնասատուների թիվը շատ ե, բայց մենք կխոսենք այն ֆնասատուների մասին, վորոնք տարածված են Հայաստանում, և վորոնց հասցրած ֆնասը տարեկան հարյուր հազարավոր ռուբլիներով ե հաշվվում:

«ԶՈՌ» (ԲԱՄԲԱԿԵՆՈՒ ՏԻՉ)

Բամբակի ամենավտանգավոր թշնամին Հայաստանում «չոռ» հիվանդութիւնն ե: Այս հիվանդութիւնն տուժ ե բերում հասարակաչքով հազիվ տեսանելի, բաց-դեղնավուն գույնի տիզը, վորը ձմեռելով հասուն վիճակում զանազան մոլախոտերի, թափված, կուչ յեկած տերեւների ու հողի ճեղքվածների մեջ և այլն, վաղ գարնանը դուրս ե գալիս իր ձմեռելու տեղից, սկսում ե սնվել դաշտում յեղած զանազան մոլախոտերով:

Հետագայում նրանք բազմանալով անցնում են բամբակի և մի շարք ուրիշ կուլտուրական բույսերի վրա, ինչպես, որինակ, լոբու, դդումի, սեխի, վարունգի, դուդմայի և այլ բույսերի

վրա ու խոշոր ֆլաս հասցնում նրանց: Տիզերը շատ արագ կերպով են բազմանում. ամեն մի եգ տիզ ածում է 100—120 փոքրիկ ձու, վորոնք փայլուն բաց-կանաչ գույնի հեղուկի կաթիլի յեն նման:

Ձվից 3—7 որ անց դուրս են գալիս տիզի թրթուրները, վորոնք տարբերվում են հասուն տիզից նրանով, վոր ավելի փոքր են և դանդաղաշարժ:

3—6 որվա ընթացքում նրանք մեծանում են և դառնում են հասուն տիզեր:

Տարեկան ամեն մի եգ տիզ տալիս է 15—20 սերունդ, այնպես վոր գարնան ամեն մի եգ տիզից ստացվում են անթիվ տիզեր:

Իհարկե սրանցից մեծ մասը զանազան պատճառներից վոչնչանում են, բայց նրանք այնքան են շատ լինում, վոր կենդանի մնացածների հասցրած ֆլասը միշտ ել զգալի յե լինում: Վնասն արտահայտվում է նրանում, վոր նրանք տեղավորված լինելով տերևի ցածի յերեսում, բարակ թելիկներից գործած վոստայնների տակ, ծծում են տերևի հյուսթը, վորից տերևի վերևի յերեսում առաջանում են կարմիր բծեր: Այդ բծերը մեծանալով ծածկում են ամբողջ տերևի մակերեսը:

Հետագայում կարմրած տերևները գորշա-

նում, չորանում, կուչ գալիս և թափվում են:

Հետևանքը լինում է այն, վոր բույսը զրկվելով տերևներից՝ թուլանում է և վատ բերք տալիս: «Ջոռի» ուժեղ զարգացման տարիներում, յերբ համապատասխան միջոցներ ձեռք չեն առնվում, բամբակի արտն ամբողջովին տերևաթափ է լինում, քիչ ծաղիկներ և կնգուղներ են առաջանում, յեղածներն ել վատ են զարգանում, և բերքը փոխանակ 60—70 փթի, ստացվում է 10—20 փութ:

Միայն ժամանակին յեվ հաջող կազմակերպված պայքարը կարող է բամբակացանին ազատել այս չարիքից:

Նկատված է, վոր «չոռն» ավելի շատ է տարածվում և մլաս հասցնում այն դաշտերում, վորոնք վատ են մշակվում և ծածկված են լինում մուլախոտերով, հետևապես «չոռի» դեմ պայքարի ամենահիմնական միջոցը բամբակի դաշտերի կանոնավոր մշակումն է. դրա համար հարկավոր է՝

1. Աշնանը դաշտում և միջնակներում մնացած մուլախոտերը, ինչպես և բամբակի մնացած ցողունները, տերևները և առհասարակ դաշտում մնացած բուսական բոլոր մնացորդները հավաքել և վոչնչացնել:

2. Կատարել աշնան խորը հերկ, իսկ գարնանը թիթի հերկիլ և ցանել առողջ սերմեր:

3. Բամբակի արտը պարարտացնել և շարքացան անել:

4. Քաղհանը և ջրելը ժամանակին և կանոնավոր կատարել:

Այս բոլոր աշխատանքների հետևանքով բամբակի բույսն ստացվում է առողջ, դիմացկուն և քիչ է վնասվում զանազան վնասատուներից և հիվանդություններից, նախանավանդ «չոռից»:

Յեթե բամբակի դաշտում յերևաց «չոռը», պնտք է դիմել քիմիական պայքարի կազմակերպման:

Այս տարի Նշմիածնում կատարած Անդրբամբակկոմի գիտա-հետազոտական միջատաբանական կայանի մի շարք փորձերը ցույց տվեցին, վոր «չոռի» դեմ պայքարելու ամենաձեռնտու և լավագույն միջոցը, յեղած միջոցներից, ծծմբի փոշին է, յեթե այն կատարվում է իր ժամանակին և կազմակերպված ձևով: Ըստ նույն հիմնարկի տվյալների փոշոտումը պիտի կատարել հետևյալ կերպ:

Առաջին փոշոտումը պիտի կատարել այն ժամանակ, յերբ դաշտում սկսում են յերևալ «չոռի» առաջին նշանները (կարմիր բծեր տերևների վրա), չսպասելով, վոր այն տարածվի՝ ամմիջապես սպառնալով բամբակի բերքին:

Առաջին փոշոտման ժամանակ, յերբ բույսերը փոքր են, և «չոռի» վարակումը թուլլ է, մեկ հեկտարի փոշոտման համար հարկավոր է վերցնել 24 կիլոգրամ (1½ փութ) ծծմբի փոշի:

Բայց վորովհետև ծծմբի փոշին չի ազդում «չոռի» տիզի ձվերի վրա, նրանցից 3—7 որ անց դուրս են գալիս նոր տիզեր, վորոնց վոչնչացնելու համար հարկավոր է առաջին փոշոտումից 6—7 որ անց կատարել 2-րդ փոշոտումը, այս անգամ վերցնելով մեկ հեկտարին 32 կիլոգրամ (2 փութ) ծծմբի փոշի:

Յեթե նկատվում է, վոր «չոռը» շարունակում է տարածվել, պիտի փոշոտումը կրկնել 3-րդ անգամ:

Փոշոտումը պետք է կատարել խաղաղ ժամանակ, լավ է այն կատարել առավոտյան վաղ, յերբ քամի չկա, և ծծմբի փոշին հավասար կերպով է նստում բամբակի տերևների վրա:

Փոշոտումը կատարում են հատուկ փոշոտիչների միջոցով (տիպ-տոպ, տրեմաս, գրանմարկանների)՝ աշխատելով փոշոտել բամբակի տերևների ցածի կողմից:

Արևի ճառագայթների ազդեցության տակ ծծմբի փոշուց առաջանում են թունավոր գազեր, վորոնք և սպանում են տիզերին:

Յեթե փոշոտումից հետո ուժեղ անձրևներ են գալիս, պետք է փոշոտումը կրկնել:

Նախքան փոշոտման աշխատանքներին անցնելը հարկավոր է հավաքել և վոչնչացնել ինչպես բամբակի դաշտում գտնվող, այնպես էլ միջնակներում և շրջակայքում գտնվող բոլոր մոլախոտերը:

Յեթե այդ չի արված, պիտի փոշոտել նաև մոլախոտերը:

ԱԳՐՈՏԻՍ

Բամբակի մյուս աչքի ընկնող վնասատուն Հայաստանում ագրոտիսի թրթուրն է, վորը հանդես է գալիս ամեն տարի Ձանգիբասարի խոնավ (զինա) հողերում (Շորլու, Դեմուրչի և Մեխմանդար, Վերին և Ներքին Խաթունարխներ, Ղարաղլլաղ և այլն):

Ագրոտիսի թրթուրը ձմեռում է չհասունացած թրթուր հասակում, միջնակներում գրտնըվող մոլախոտերի արմատների արանքներում:

Թրթուրը լինում է մոխրագույն, հասակն առած ժամանակ ավելի մուգ գույն է ստանում: Մարմնի յերկարութունը համնում է 4—5 սանտիմետրի:

Գարնան տաք յեղանակներին աշխուժանում են, սկսում են սնվել մոլախոտերով, ապա

անցնում են նոր ցանված բամբակի դաշտերը։ Յերեկները թագնվում են հողի տակ և դուրս գալով գիշերները՝ սկսում ուտել բամբակի նոր ծլած սերմերն ու մատաղ ցողունները։ Փքր թրթուրները մտնում են նոր ծլած սերմերի մեջ և ուտում շաքիլները, վորից նոր դուրս յեկած առաջին զույգ տերևների վրա ստացվում են յերկումիատեսակ (սիմմետրիկ) անցքեր։

Թրթուրները կտրում են նաև ցողունի հողի վերևի շերտում գտնված մասը, զրկելով բույսը հետագա աճելու ընդունակութունից։ Սրա հետևանքը լինում է այն, վոր բամբակը չի կանաչում, և ստիպված են լինում նույն դաշտը 2-րդ և նույնիսկ 3-րդ անգամ ցանելու։

Թրթուրը մեծանալով՝ մալիսի վերջին դառնում է հարմնյակ, վորից 15—20 որ անց դուրս են գալիս թիթեռներ. վերջիններս թռչելով գիշերները նստում են զանազան մոլախոտերի վրա և ածում են ձվեր՝ թվով 300—500 հատ։ Ձվերից 5—6 որ անց դուրս են գալիս թրթուրներ, վորոնք արդեն բամբակին վնաս տալ չեն կարող։

Նկատված է, վոր այս վնասատուն մեզ մոտ տալիս է 2—3 սերունդ, բայց, ինչպես վերևում տեսցինք, բամբակին վնասում է գարնան (ձրմեռած, սերունդը)։

Պ ա յ Դ ա ր

1. Պետք է վոչնչացնել ինչպես բամբակի դաշտում, նույնպես և միջնակներում գտնված բոլոր մոլախոտերը:

2. Աշնան խոտը հերկ պիտի կատարել, հերկելով միջնակները, վորովհետև, ինչպես վերեւ վում ասացինք, թրթուրները ձմեռում են այնտեղ. հերկի շնորհիվ թրթուրները կամ ընկնում են հողի խորը շերտերը և կամ դուրս գալով հողի մակերես՝ վոչնչանում են ցրտից և զանազան պատճառներից: Յեթե չնայած այս ձեռք առած միջոցներին՝ դաշտում փասատուն դարձյալ չերևում է, հարկավոր է դիմել պայքարի քիմիական և մեխանիկական միջոցների, վորոնք կայանում են հետևյալում.

1. Դաշտերի չորս կողմը պետք է փորել առուններ $1/4$ մետր լախությամբ և նույնքան ել խորությամբ: Փորելու համար հարկավոր է նախ մի չերկու անգամ գութանով գնալ ու գալ՝ վարակված արտի շուրջը բաց անելով ակոս և ապա բահերի միջոցով դուրս գցել ախտեղից հողը՝ լցնելով դեպի վարակված դաշտի կողմը:

Առվի պատերը պետք է անել ուղղահայաց, վորպեսզի նրա մեջ ընկած թրթուրները չկարողանան նորից դուրս գալ:

Առուներ փորելն ունի այն նպատակը, վոր առուներով շրջապատելով վարակված դաշտը՝ թույլ չենք տա, վոր ֆնասատուն դուրս գալով վարակված դաշտի սահմաններից՝ նոր բամբակի դաշտեր վարակի:

Պայքարի այս ձևը լավ ե հատկապես այն գյուղերի համար, վորտեղ առուներն իրենք իրենց լցվում են գետնի տակից դուրս յեկած ջրով, և նրանց մեջ ընկած թրթուրները հեշտությամբ վոչնչանում են: Առուներ փորելը նպաստում ե նաև այդ շրջանների կիսաճահճային հողերի արագ չորացման:

2. Վարակված դաշտում պետք ե շաղ տալ թունավորված գրավչանյութ, վորը պատրաստելու համար վերցնում են յուրաքանչյուր 8 կիլոգրամ մ քուսպի ալյուրին խառնում 400 գրամ մ պարիզյան կանաչ և ջուր ավելացնելով այնքան խառնում, վոր ստացվի փուխը հողի նման զանգված: Գրավչանյութը պետք ե պատրաստել յերեկոյան կողմ և անմիջապես շաղ տալ, վորովհետև թրթուրները անվում են միայն մութն ընկնելուց հետո:

Նրանք ուտելով գրավչանյութը՝ սատկում են:

Մեկ հեկտարի համար գրավչանյութ պատրաստելուն գնում ե 50—60 կիլոգրամ մ բամբակի քուսպի ալյուր և $2\frac{1}{2}$ —3 կիլոգրամ մ պարիզյան կանաչ:

Պայքարի այս ձևը լավ է նաև այն տեսակետից, վոր պայքարի հետ միասին պարարտացնում ենք արտը բամբակի քուսպի ալյուրով:

Գրավչանյութը հարկավոր է շաղ տալ նախքան ցանքան սկսելը կամ ցանքսի հետ միասին և թեթեւ փոցխել: Այդ շուտ շաղ տալն ունի այն նպատակը, վոր նախքան բամբակի սերմերի ծլելն ուրիշ բան չգտնելով ուտելով՝ թըրթուրներն ուտում են շաղ տված թունավորված գրավչանյութը և սատկում:

Ուշացնել շաղ տալը, ինչպես հաճախ մեզ մոտ են անում, նշանակում է քիչ արդյունքի հասնել:

Շաղ տալու համար հարկավոր է գրավչանյութը լցնել առանձին պարկերի մեջ և ման գալով վարակված դաշտերի մեջ՝ շաղ տալ այնպես, ինչպես շաղացան ցորենն են ցանում:

ԿԱՐԱԴՐԻՆԱ

Այս ֆնասատուն թեպետ ամեն տարի հանդես չի գալիս Հայաստանում բամբակի ցանքսերի մեջ, բայց յեղած տարիներում հսկայական ֆնաս է հասցնում բամբակի ցանքսերին: Բավական է հիշել միայն այն, վոր 1925 թ. Նուրդուղուլու շրջանում 1000 հեկտար բամբակի ցանքս վարակված եր այս ֆնասատովով,

վորից մեծապես տուժեցին այդ շրջանի բամբակագործները:

Այս տարի ևս կարադերինան խոշոր մլասներ հասցրեց Հայաստանի զանազան վայրերում, բացի բամբակի ցանքսերից, նաև մի շարք ուրիշ կուլտուրական բույսերի, ինչպես, որինակ, կարտոֆիլին, ճակնդեղին, սոխիս, պամիդորին և այլն:

Այս մլասատուն ձմեռում ե հարսնյակ վիճակում: Դրանցից գարնանը դուրս են գալիս թիթեռներ, վորոնք գիշերները թռչելով, նրատում են զանազան մուսխոտերի և բամբակի տերևների վրա, ածում են ձվեր՝ թվով 400—500 հատ: 3—4 որ անց այդ ձվերից դուրս են գալիս փոքրիկ թրթուրներ, վորոնք սկզբում սնվում են միայն բամբակի տերևի ցածի լերեսի մասով՝ չմնասելով տերևի վերևի թաղանթին:

Հետագայում թրթուրները մեծանալով՝ անցնում են ցերեկները հողի մեջ և դուրս գալով գիշերները՝ ուտում բամբակի տերևները, այս անգամ արդեն ուտելով ամբողջովին տերևը, թողնելով միայն նրա շղերը: Բացի տերևներից նրանք ուտում են նաև բամբակի կոկոնները:

Այս բոլորի հետևանքը լինում ե այն, վոր բույսը զրկվելով տերևներից և կոկոններից՝

վատ եւ անվում, վատ զարգանում և վատ ել բերք տալիս:

Նոր դուրս չեկած թրթուրները լինում են փոքր, կանաչ դույնի. մեծանալով ավելի մուգ դույն են ստանում: Թրթուրի մարմնի չերկարությամբ գնում են մուգ շերտեր, Հասակն առած թրթուրի մարմնի չերկարությունը հասնում եւ մինչև 2 սանախիմետրի: Կարադրինան տարեկան տալիս եւ 3—4 սերունդ, վորոնցից ամենավտանգավորը 2-րդ սերունդն եւ, այսինքն այն թրթուրները, վորոնք դուրս են գալիս հունիս-հուլիս ամիսներին:

Պայքար

1. Դաշտը պահել մոլախոտերից մաքուր:

2. Աշնանը խորը հերկ պիտի կատարել, վորովհետև, ինչպես վերևում ասացինք, թրթուրներն աշնանը անցնում են հողի մեջ, հարսնյակ են դառնում և այդպես ձմեռում: Աշնան խորը հերկը դուրս հանելով հարսնյակներին հողի լերես՝ լենթարկում ե ցրտի, վորից և նրանք չեն կարողանում դուրս գալ:

3. Լավ եւ բամբակի արտը ուշ աշնանը ջուր անել, վորը, բացի մի շարք ուրիշ ոգուտներից, մեծապես նպաստում ե նաև այս ֆլուսատուի վոչնչացմանը:

4. Յեթե պայքարի վերև հիշած միջոցները ժամանակին և կանոնավոր չեն կատարված, և բամբակի դաշտում յերևում ե այս մնաստատուն, պետք ե ձեռնարկել քիմիական պայքարի կազմակերպման, վորը կայանում ե հետևյալում:

Վարակված դաշտը պետք ե սրսկել պարիզյան կանաչի լուծույթով, վորը պատրաստում են հետևյալ կերպ, լուրաքանչյուր մեկ վեդրո ջրին վերցնում են 30—35 գրամ պարիզյան կանաչի փոշի և կրկնակի քանակությամբ, այսինքն՝ 60—70 գրամ չհանգցրած, թարմ լավորակ կիր:

Առանձին ամանում ջրով բաց են անում պարիզյան կանաչը: Մի ուրիշ ամանի մեջ հանգցնում են կիրը և ավելացնում այնքան ջուր, վոր ստացվի կրակաթ, ապա այս յերկուսը խառնում են մնացած ջրի հետ և նույն որն ստացված հեղուկով սրսկում առանձին սրսկիչ մեքենաների միջոցով (վերմորել և այլն) բամբակի վարակված դաշտը: Սրսկումը պետք ե աշխատել կատարել խաղաղ ժամանակ, վորպեսզի թունավոր հեղուկը մնա տերևների վրա:

Թրթուրներն ուտելով թունավորված տերևները՝ սատկում են: Յեթե բամբակի արտը շատ ե մատաղ, այդ դեպքում այս հեղուկն առաջացնում ե տերևների վրա այրվածքներ:

դրա համար լավ ե փոշոտել ջիպսին կոշված փոշիով: Մեկ հեկտար վարակված արտը փոշոտելու համար վերցնում են 14—24 կիլոգրամ մ ջիպսինի փոշի, նախած բամբակի բույսերի մեծությանը: Փոշոտումը պիտի կատարել նույն ձևով և նույն փոշոտիչ մեքենաներով, վորոնք գործադրվում են «չոռի» դեմ ծծմբի փոշին փոշոտելիս:

ԿՆԳՈՒՂԻ ԹՐԹՈՒՐԸ (ՎՈՐԴԸ)

Այս ֆլասատում, համեմատած մյուս ֆլասատումների հետ, ավելի քիչ ե տարածված Հայաստանում: Անդրկովկասում շատ ե տարածված Ադրբեջանում և հանդիսանում ե այնպիսի ֆլասատում, ինչպիսին մեզ մոտ «չոռի» տիգն ե:

Ձմեռում ե հողի մեջ $1\frac{1}{2}$ —2 վերշոկ խորության վրա, հարսնյակ վիճակում:

Հարսնյակներից վաղ գարնանը դուրս են գալիս թիթեռներ, վորոնք գիշերները թռչելով նստում են զանազան մուլխոտների և բամբակի տերևների վրա, մեկական կամ կույտերով ձվեր են ածում: Ամեն մի թիթեռ իր կյանքի ընթացքում կարող ե ածել 500 և ավելի ձու, վորոնցից 3—5 ուր անց դուրս են գալիս թրթուրներ: Թրթուրներն սկզբնական շրջանում սնվում են բամբակի տերևներով և յերբ արդեն

բավականին մեծացել ուժեղացել են, սկսում են ծակել և մտնել կոկոնների ու կնգուղների մեջ: Հետևանքը լինում է այն, վոր ֆուսված կոկոնները և կնգուղները չեն բացվում, և քիչ բերք է ստացվում: Ամեն մի վորդ իր կյանքի ընթացքում կարող է ֆուսել 10 - 15 կոկոն, և այդ է պատճառը, վոր նրանց բազմացման ուժեղ տարիներում բամբակի բերքը կիսով չափ պակասում է:

Հայաստանի բամբակագործական շրջաններից տարածված է Ղուրդուղուլուլ շրջանում:

Թրթուրները լինում են զանազան գույնի՝ բաց մոխրագույն, կանաչավուն, բաց կարմրավուն և այլն:

Մարմինը ծածկված է մազիկներով և մարմնի ամբողջ լերկարությամբ լերկու կողքերից անցնում են մուգ շերտեր:

Տարվա ընթացքում տալիս է 4—5 սերունդ:

Պայտա

1. Աշնանը խորը հերկ պետք է կատարել, վորպեսզի ձմեռող հարսնյակները կամ շատ խորը ընկնելով՝ չկարողանան դուրս գալ և կամ ընկնելով հողի լերեսը՝ վոչնչանան ձմռան ցրտերից:

2. Ամբողջ տարին պետք է դաշտը մաքուր պահել մոլախոտերից:

3. Վարակված դաշտում առանձին շերտերով պետք է ցանել յեգիպտացորեն: Յեգիպտացորեն ցանելու նպատակն այն է, վորպեսզի բամբակի դաշտում ստացվեն ստվերոտ (շվաք) տեղեր, վորտեղ այս ֆնասատունների թիթեռները մեծ հաճույքով են ձուռած: Ձվերից դուրս յեկած թիթեռները մնալով աչդտեղ՝ կենտրոնանում են յեգիպտացորենի բույսերի վրա: Ձվերից դուրս յեկած թրթուրները անվում են յեգիպտացորենի ծաղիկների թելիկներով, մեծանում ուժեղանում են և մտնելով կողորձների (յեգիպտացորենի գլուխների) մեջ՝ ուտում հատիկները:

Վորպեսզի այս աշխատանքն արդյունք տա, պետք է շաբաթական մեկից յերկու անգամ նայել յեգիպտացորենի շերտերը և հավաքել նկատված թրթուրները և վոջնչացնել:

Հակառակ դեպքում թրթուրները նորից կարող են տարածվել բամբակի բույսերի վրա, և ֆնասն ավելի մեծ կստացվի:

Եթե վերև հիշված պայքարի միջոցները ժամանակին և կանոնավոր չեն կատարվել, և դաշտում յերևում են կնգուղի թրթուրներ, պետք է դիմել պայքարի քիմիական միջոցների, վորի

համար պիտի վերցնել մկնդեղաթթվային կալցիումի փոշին և նրանով փոշոտել վարակված դաշտը: Փոշոտել հարկավոր ե այն ժամանակ, յերբ դեռ թրթուրները փոքր են և չեն մտել կնգուղների և կոկոնների մեջ:

Ուշացնելու դեպքում այս պայքարն արդյունք չի տա: Մեկ հեկտարին հարկավոր ե փոշոտել 16 — 24 կիլոգրամ մկնդեղաթթվային կալցիումի փոշի:

Փոշոտումը կատարվում ե նույն ձևով և գործիքներով, վորոնց մասին խոսեցինք «չոռի» դեմ պայքարելու մասին խոսելիս:

ԲԱՄԲԱԿԻ ԼՎԻՃ (ՇԻՐԱ)

Բամբակի աճելու սկզբի շրջանում դաշտում նկատվում են թփեր, վորոնք աչքի լեն ընկնում նրանով, վոր ցողունի գագաթի աճող մասը կուչ լեկած սեղմված ե լինում, վորից և ցողունը չի աճում: Նոր դուրս լեկած տերևները ևս կուչ լեկած են լինում, և նրանց վերևի լերեսի կողմից նկատվում են ուռուցքներ:

Սրա պատճառը մանր, աչքով դժվար տեսանելի մուգ կանաչ գույնի միջատներ են, ալսպես կոչված լվիճներ կամ բուսակախ վոջիլներ, վորոնք վաղ գարնանը բազմանալով՝ մոլախոտերից անցնում են մատղաշ բամբակի

Թփերի վրա և այնքան են շատանում, վոր ծածկում են բամբակի տերեւները և ցողունի վերևի մասերը: Նրանք իրենց բերանի ծծող մասերի ոգնությամբ ծծում են տերեւի և մատաղ ցողունի հյութը, վորից և առաջանում են Թփի վերև նկարագրված ալանդակութունները:

Հետևանքը լինում է այն, վոր բամբակը զարգացման առաջին շրջանում թուլանում է և վատ զարգանում:

Այնան մոտ տաք յեղանակներին լվիճներն արագ բազմանալով՝ այնքան են շատանում, վոր նրանց արտադրած շիրայի վրա, վորը թափվում է կնճուղների վրա, սկսում են զարգանալ զանազան սունկեր. վերջիններս փոեցնելով բամբակի թելը՝ դցում են նրա վորակը, այսինքն նրանցից վատ գործվածքներ են ստացվում:

Պ ա յ ք ա Ր

1. Հարկավոր է ինչպես բամբակի, նույնպես և շրջակա միջնակներից հավաքել և վռնել չացնել բոլոր մոլախոտերը:

2. Լվիճով վարակված դաշտը պետք է սովորական կանաչ սապոնի լուծույթով սրակել:

Լուծույթը պատրաստելու համար վերցնում են 300 գրամ մապոն, լավ մանրացնում և ա-

ռանձին ամանում տաք ջրում լավ լուծելուց հետո խառնում մեկ վեդրո ջրի հետ և այդ լուծույթով սրսկում վարակված դաշտերը:

Սրսկումը պետք է կատարել խաղաղ ժամանակ և աշխատել այնպես անել, վոր սապոնի լուծույթի կաթիլներն ընկնեն լվիճների մարմինների վրա, վորից փակվելով նրանց շնչառության անցքերը՝ սատկում են:

Լվիճների դեմ կարելի չե կռվել նաև ծխախոտի եքստրակտով, վորը պատրաստում են հետևյալ կերպ:

Յուրաքանչյուր վեդրո ջրին պետք է խառնել 400 գրամ մ ծխախոտի մանրուկնք կամ հասարակ ծխախոտ (ղուլյասար) և թողնելով այդպես 24 ժամ՝ 1 ժամ յեռացնել: Ստացված լուծույթին ավելացնելով 100 գրամ սապոն՝ սրսկում են վարակված դաշտը:

Սրսկում են նույն ձևով և նույն գործիքներով, վորոնց մասին կարողորինալի դեմ պայքարելու մասին խոսելիս պատմեցինք:

Թունավոր նյութերով աշխատելիս պետք է զգուշ լինել:

Քիչ չեն այն դեպքերը, յերբ անզգուշության հետևանքով թունավորվում և սատկում են անասունները, դրա համար խիստ հսկողություն պիտի սահմանել այն դաշտերում, վոր-

տեղ թունավոր նյութեր են սրահված կամ շաղ տված, մինչև թուլնի ազդեցությունը անցնի:

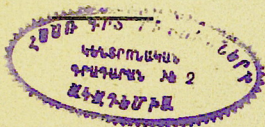
Թունավոր նյութերի հետ գործ ունեցող մարդիկ պետք է աշխատանքից հետո սապոնով մաքուր լվացվեն:

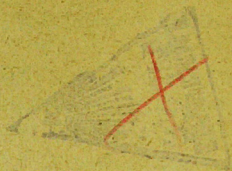
Աշտատանքից հետո գործադրված մեքենաները պետք է մաքուր սրբել, չորացնել և չոր տեղերում պահել, հակառակ դեպքում նրանք շատ շուտ կարող են փչանալ:

Մեքենաներ ձեռք բերելու համար հարկավոր է ժամանակին դիմել համապատասխան բաժնակազործական ընկերություններին:

Բուլսերի հիվանդություններին վերաբերող բոլոր հարցերով պետք է դիմել Յերևան, Հոդ-ժողկոմատ, բուլսերի պաշտպանության կայանին կամ Բաժնակմիության միջատաբանական բաժնին:

Շրջաններում նույն խնդիրներով կարելի չէ դիմել գյուղատնտեսներին և ֆնաստատուների դեմ պայքարող հրահանգիչներին:

ԳԱԱ Հիմնարար Գիտ. Գրադ.

FL0039177

1034)
ԳԻՆԸ 4 ԿՈՊ. ՄԱՍ. (1/4)

1
A 4298

Գ. Մարձանյան Գ. Ավարյան

Вредители хлопчатника в Армении
и борьба против них

Госиздат СССР Армении
Эривань—1930